

SKOLEMATERIALE

ZAPPA

TEATER
VESTVOLDEN
HVIDOVRE

INDHOLD

Introduktion	3
Danmarks mest læste forfatter	4
Zappa som bog	6
Zappa som film	8
Zappa som teaterforestilling	12
Den kunstneriske leder: Det uafsluttede slæber vi med os	13
Instruktøren: Publikum skaber de konkrete billeder	14
Scener fra Zappa	15
Gruppepres / Sunde fællesskaber	20
Klasseskel / Det danske klassesamfund	22
Forestillingsanalyse	24
Praktiske oplysninger	25

Skolebilletter til 40 kr.

Den såkaldte T40-ordning henvender sig til skoler og uddannelsessteder med unge under 25. Kort og godt betyder T40, at en billet til Teater Vestvolden kun koster 40 kr. per elev i en klasse med min. seks personer under 25 år!

Undervisningsmaterialet indeholder emner og temaer, der bliver behandlet i forestillingen, og som kan fungere som oplæg til diskussion i klassen. Materialet egner sig som afsæt til tværfaglige forløb i folkeskolens mellemtrin og udskoling og for elever, der måske skal inspireres til læsning, og kan f.eks. benyttes i fagene dansk, tysk, historie, samfundsfag, drama og film eller som led i uddannelsesvejledningen. Skolematerialet kan benyttes i de enkelte fag som forberedelse til eller efterbehandling af forestillingen. Fordybelsen i baggrunde, nye perspektiver og sammenhænge er med til at øge forståelsen og på den måde også teateroplevelsen.

Rigtig god fornøjelse.

Teater Vestvolden

INTRODUKTION

Baggrund

Bjørn, Mulle og Sten var barndomsvenner dengang i 60'ernes Danmark. Nu møder vi dem igen. 40 år senere. Som modne mænd midt i livet. Men hvordan husker de hinanden og de ting, der skete?

Alle højdepunkterne er der fra rovfisken i akvariet til rokokopuden og skovsneglen, når de tre mænd ser tilbage på det, de oplevede sammen, deres venskab og familier og frem til nu. Langsomt må de sande, at der er oplevelser, man måske aldrig vokser fra.

Ulver Skuli Abildgaard, Morten Hauch-Fausbøll og Jesper Asholt ses i rollerne som de tre venner i den første dramatisering af Bjarne Reuters klassiker.

En ren, men barsk historie om at turde se barndommen i øjnene – med voksne øjne.

Forestillingen Zappa blev til og co-produceret i et samarbejde mellem Teater Masken i Nykøbing Falster og Teater Vestvolden Hvidovre i sæson 2014/15 og får nu repremiere med nyt cast.

Forestillingen præsenteres i Teater Vestvoldens nye teaterhus i kulturcenter Risbjerggård på Hvidovrevej 241.

Kredit

MEDVIRKENDE

Morten Hauch-Fausbøll
Ulver Skuli Abildgaard
Jesper Asholt

DRAMATIKER

Thomas Markmann

SCENOGRAF

Sir Grand Lear v/Ingvild Grande

INSTRUKTION

Kamilla Back Mortensen

LYD

Jonas Jørgensen

LYS

Nils Kragh

SCENEBYGGER/TEKNIK

Gert Christoffersen og Nils
Kragh

KOSTUMER

Inger Mikkelsen

FORESTILLINGSIDÉ

Stephan Pollner

CO-PRODUKTION

Forestillingen blev til og co-
produceret i et samarbejde
mellem Teater Masken i
Nykøbing Falster og
Teater Vestvolden Hvidovre.
Forestillingen blev
produceret i sæson 2014.
Genopsætning med nyt cast.

ALDER

Fra 13 år - 7. klasse og op

VARIGHED

60 min. (uden pause)

SPILLESTED

Teater Vestvolden
Hvidovrevej 241
2650 Hvidovre

DANMARKS MEST LÆSTE FORFATTER

Bjarne Reuter udgav sin ungdomsroman Zappa i 1977 og er i dag den mest læste og mest udlånte forfatter på de danske biblioteker. Gennem mere end 30 år har Reuters bøger for børn og unge været fast inventar i klasseværelser og på kollegieværelser, mens populære filmatiseringer har gjort Buster og Bjørn fra Brønshøj til en fælles referenceramme generationer imellem.

Foto: Bredo Hjøllund / Gyldendal

1 million udlånte bøger om året

Professor i børnelitteratur Torben Weinreich, som har skrevet flere bøger om Bjarne Reuters forfatterskab, vurderede i 1996 i bogen Reuters verden, at der hver dag er 5000 danskere, som læser en bog af Bjarne Reuter. Der står mere end en kvart million Reuter-bøger på bibliotekerne, og der udlånes hvert år over en million bøger af forfatteren.

Bjarne Reuter er født og opvokset i Brønshøj, der danner rammen om en lang række af hans mest populære bøger som fx Zappa og de to øvrige bøger om Bjørn i Når snerlen blomstrer fra 1983 og Vi der valgte Mælkevejen fra 1989, hvor bybillederne er med til at skabe en ny kulisse for den klassiske dannelsesroman.

Interessen for litteratur opstod tilfældigt, da en ung Bjarne Reuter kort før teenageårene faldt over en række bøger på familiens loft, der var med til vække en litterær lidenskab hos ham, som han i mange år efter eget udsagn nærmest følte var forbudt.

At være forfatter er ikke noget, man kan leve af, lyder et mundheld, og måske var det derfor, Bjarne Reuter påbegyndte læreruddannelsen på Blågårds Seminarium i 1971, så han kunne blive folkeskolelærer. Men midt under forberedelserne til den afsluttende eksamen, skrev han sin første roman 'Kidnapning' på blot en uge.

Bogen udkom i 1975 og blev en stor succes. Sideløbende med sin forfattervirksomhed arbejdede Bjarne Reuter som lærer på Gladsaxe skole. Det fortsatte han med indtil 1980, hvor han kunne leve af at skrive bøger.

Siden har Bjarne Reuter forfattet omkring 80 bøger og prøvet kræfter med stort set alle litterære genrer, foruden film- og tv-manuskripter.

Genrer og tematikker

Bjarne Reuter har i sit forfatterskab beskæftiget sig med en masse forskellige genrer lige fra fantasy (Shamran – den som kommer, 1985) til gysere (7.a, 1992), ungdomsbøger (Zappa, 1977) og humoristiske fortællinger med samfundskritik (Bertram-serien, 1975-1989).

På tværs af genrer har flere af bøgerne det til fælles, at de skildrer barnets møde med den store verden. Det kan være på jagt efter en franarret formue blandt sørøvere og slavehandlere (Prins Faisals ring, 2000), en tur med en gul flyvemaskine til Odsherred (Kaptajn Bimse og Goggeletten, 1992) eller det at se et par bryster for første gang i en kælder i Brønshøj (Månen over Bella Bio, 1988).

Et andet fællestræk er Bjarne Reuters forkærlighed for de skæve børn. Dem, der f.eks. ikke har det rigtige tøj på, eller kender de sociale koder. Til trods for at disse børn, hvad enten de hedder Buster, Bertram eller Hodder, oplever afvisninger og nederlag, er de alle udstyret med et ukueligt mod på livet og en tro på egne evner. Om sin kredsen om denne karakter siger Bjarne Reuter selv: "Jeg havde den opfattelse, at børnelitteratur var fyldt med helte. Jeg kunne bedre lide antihelte, som var der på trods og til trods for, at det, de gør, alligevel tilgives, fordi de samtidig er klodsede og kiksede på

deres egen måde. De er anarkistiske og samtidig elskelige. Jeg kendte ikke miljøet specielt godt, men jeg havde en idé om, hvordan det var. Jeg ville gerne skildre de her mennesker på bunden, som man ikke hørte så meget om. Dengang læste folk jo Jan-bøger og så videre. Jeg ville undersøge, om man kunne beskrive børns liv og vilkår på en anden måde." (Benjamin Krasnik: Bjarne Reuter elsker ungerne fra Vanløse. Kristeligt Dagblad, 2012-07-14).

Ovenstående er baseret på to artikler om Bjarne Reuter på Forfatterweb. Læs artiklerne i deres helhed:

<https://forfatterweb.dk/reuter-bjarne>

<https://forfatterweb.dk/oversigt/reuter-bjarne>

” Bjørn og Steen, om end ikke ligemænd, så to danske drenge med gode muligheder i velfærdssamfundet. Begge var de relativt godt begavede, og hver især kom de så absolut fra ikke-truede miljøer. Alligevel fik de ofte sorte fingre og smuds på tøjet.”

fra Zappa

Blå bog – Bjarne Reuter

Født: 29. april 1950 i Brønshøj.

Uddannelse: Læreruddannelse fra Blaagaards Seminarium, 1975.

Debut: Kidnapning. Branner og Korch, 1975.

Litteraturpriser: Kulturministeriets Børnebogspris, 1977. Kommunernes Skolebiblioteksforenings Forfatterpris, 1983. Københavns Amts Kulturpris, 1987. De Gyldne Laurbær, 1989. Bog & Idé-prisen, Danmarks Yndlingsforfatter, 1990. The Mildred L. Batchelder Award, USA, 1990. Egholtprisen, 1991. Peter Sabroe Prisen, 1993. Søren Gyldendal Prisen, 1997. Læserens Bogpris, 2005. BG Banks Litteraturpris, 2005. Bibelselskabets Pris, 2015. Statens Kunstfonds livsvarige ydelse fra 1998.

Seneste udgivelse: Historien om kongens storetå. Gyldendal, 2022. Illustreret af Ursula Seeberg.

ZAPPA SOM BOG

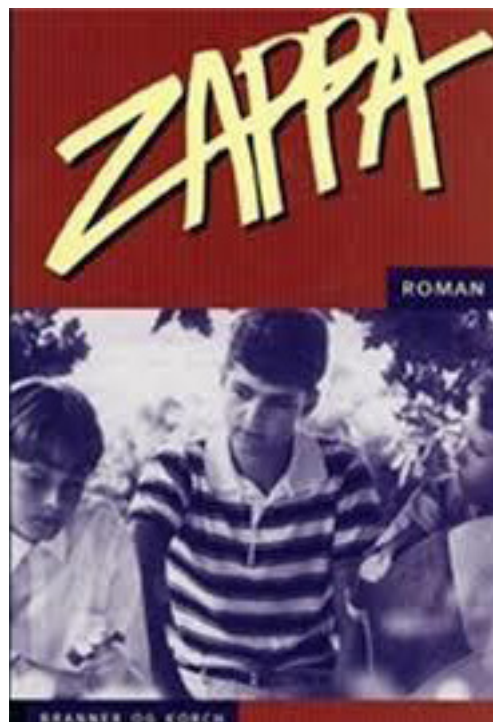

Zappa udkom i 1977 og fortalte historien om Uffe, Mulle og Bjørn, der vokser op i traditionelle arbejderhjem i Brønshøj i begyndelsen af 1960'erne. De tre venner stifter bekendtskab med drengen Sten, som kommer fra et velhaverhjem, og det bliver begyndelsen til en regulær magtkamp mellem drengene, der udvikler sig til et fjendskab, som får uhyggelige konsekvenser for dem alle.

Bjørn er en dreng på ca. 14 år. Han bor i en lejlighed sammen med sine forældre og lillebroren Henning. Bjørn har forskellige venner, den kloge Uffe, den mindre kloge, men godmodige Mulle og drengen Sten, der er afstumpet og ondskabsfuld. Drengen finder sammen omkring en hule i Fals Have, i det de kalder klubben.

Fællesskabet omkring klubben binder de fire drenge sammen, men rollerne i klubben er ikke lige. Mulle er nederst i hierarkiet, mens Sten er i toppen. Bjørn er fascineret af Sten, der stort set lever alene i en lejlighed ovenover sin fars fabrik. Stens forældre er fraværende, og Sten hævner sig på dem ved for eksempel at pille ved timeren på sin mors højfjeldssol, en slags solarium, så hun bliver forbrændt. Fordi Sten ikke selv er blevet elsket, er han ude af stand til at knytte sig til andre. Den eneste, som han synes at nære omsorg for og kærlighed til, er rovfisken Zappa. I fisken ser han sig selv. Et ensomt rovdyr, der ud af det blå fortærer sit bytte.

Sammenholdet i klubben sættes på prøve, da Sten begynder at bestemme, at de skal begå tyverier, overfald og indbrud. Mulle og Uffe siger fra, men Bjørn hænger ved. Han er bange for, hvad Sten kan finde på at gøre, hvis han siger, at han ikke vil være med mere. Bjørn beslutter sig for at tage magten over sit eget liv

tilbage, ved at gøre Sten fortræd på den eneste måde, han kan komme i tanke om. Ved at slå Zappa ihjel.

Tematisk kredser Zappa ligesom mange andre af Bjarne Reuters bøger om overgangen fra barn til voksen og om afskeden med barndommens uskyld.

Bjørn kommer fra en solid og kærlig familie, men drages alligevel af Sten. Gennem relationen til Sten er Bjørn i færd med at undersøge, hvem han selv er, hvor hans grænser går og hvilke konsekvenser, hans handlinger har.

” Det skal du ikke blande dig i, lille Uffe, hviskede han, – du skal bare gøre, som der bliver sagt, er du med. Ellers er du ikke medlem af hulen, og når man ikke er medlem af hulen, så har man det ikke godt.”

fra Zappa

Zappa og Bjørn-bøgerne

Zappa var den første ud af tre romaner med drengen og senere manden Bjørn som hovedperson. De to andre romaner er *Når snerlen blomstrer* (1983) og *Vi der valgte mælkevejen* (1989). Romanerne foregår alle tre i 1960'ernes Brønshøj.

Zappa introducerer karakteren Bjørn som ung pubertetsknægt i 60'ernes Brønshøj, hvor der er hormoner i kroppen og gruppepres over byen. Bogen skildrer forholdet mellem fire drenge, der bevæger sig fra uskyldig leg til vold og kriminalitet.

I *Når snerlen blomstrer* og *Vi der valgte Mælkevejen* fortsætter fortællingen om Bjørn op gennem 60'erne, hvor Beatles kommer på grammofonen og håret bliver længere og længere; fra realskolen til det begyndende voksenliv. Igen er Bjørn flyderen, der ikke magter det forpligtende valg. Det handler om universelle størrelser som kærlighed, identitetsdannelse, magt og afmagt, men kulissen forankrer hele miseren i konsolideringen af velfærdsdanmark og ungdomsoprøret.

Trilogien om Bjørn viser en tematisk forskydning i Reuters samfundskritik. Hvor der tidligere var spot på classesamfundets problematikker, er det nu den småborgerlige apati, der udstilles. Dermed er den politiske indignation erstattet af en civilisationskritik med tv som yndlingsaversion. Mennesket må tage livet på sig, siger Reuter, det samfundsmæssige og eksistentielle engagement bør ikke drukne i selvtillstrækkelig velfærd. Den kritik er arven fra barndommens Brønshøj: "I de bøger har jeg sat mig for at ville skildre en periode – og at ville skildre, hvad den periode har gjort ved de mennesker, der levede i den." (Ulla Kofod-Olsen: *Drøm, digt og virkelighed*, side 68).

Læs mere på Forfatterweb.dk

Kilde: <https://forfatterweb.dk/oversigt/reuter-bjarne#anchor3941>

ZAPPA SOM FILM

Filmatiseringen af Bjarne Reuters succesroman Zappa fik premiere i 1983. Bille August skrev manuskriptet baseret på romanen og stod også for instruktionen.

Filmen handler om de tre drenge Bjørn, Sten og Mulle. Sten (Peter Reichardt) leder den lille klike hvor også Mulle (Morten Hoff) og Bjørn (Adam Tønsberg) er med. Bjørn er forelsket i Kirsten, mens Mulle bruger meget tid på sin undulat.

Sten opfordrer til et indbrud for at skaffe penge. De tre tager i Tivoli og her vinder Mulle en pude, som han må spise en snegl for at få tilbage. Da Bjørn melder afbud til en aften i klubben, ødelægger Sten hans cykel. Efter en katastrofal ferie for Sten, hyrer han et par nye medlemmer til banden. Sten er den ledende dreng i kliquen, og hans kontrol med de andre dækker over, at han selv er et tragisk tilfælde med forfærdende kærlighedsløse familieforhold. Efterhånden eskaleres Stens grusomheder mod både Mulle og Bjørn, men også mod deres ejendele og Muller fugl. En nytårsaften kommer det endelige opgør mellem de tre drenge.

I bogudgaven af Zappa, er der også en fjerde dreng, som hedder Uffe, men han er skrevet ud af filmversionen, hvor nogle af hans replikker i stedet bliver overtaget af Bjørn og Mulle.

Temaer

Zappa er blevet en dansk filmklassiker, hvis omdrejningspunkter er temaer som omsorgssvigt, venskab, ungdom, kærlighed, gruppepres og kriminalitet.

Filmen er bygget op i kapitler efter berettermodellen:

1: Anslaget (00:00)

I anslaget ser du 3 drenge, der kører på deres cykler ned til en fotoautomat og tager billeder af deres bagdele. Billederne hænger de op. De to af drengene (Bjørn og Mulle) er barnlige og fjoller rundt, mens den tredje (Sten) er mere voksen og ryger en cigaret. Her bliver det allerede antydnet, hvordan rollefordelingen er i gruppen: Sten som lederen og Bjørn og Mulle som medlemmer/medløbere.

2: Præsentationen (02:08)

Her er en klassisk præsentation af de tre hovedpersoner Bjørn, Sten og Mulle og af deres familier. Hierarkiet er tydeligt fra starten. Det er Sten, der bestemmer, Bjørn som mellemmand og Mulle, der er nederst. F.eks er det Mulle, der slæber den tunge buk for Sten og Bjørn. Det er Bjørn, der skal snakke med Mulle og invitere ham til møde i hulen, og Sten, der bestemmer, at Mulle må få lov til at komme på prøve. Drengene kommer også fra hver sit samfundslag, hvilket vises meget tydeligt. Sten er fra overklassen, Bjørn fra middelklassen og Mulle fra arbejderklassen. Vi får også præsenteret forældrene til de tre drenge. Stens forældre som totalt fraværende og uden interesse for Stens liv. Bjørns forældre, der er mere tilstede i hans liv, spørger ind til, hvor han har været, men alligevel lader ham gøre, som han vil. Muller far, som en glad og kærlig mand, der er meget opmærksom på Mulle. Sten præsenterer også sine planer med hulen. De skal begå indbrud hos en ældre dame. Så hulen er ikke til at lege i, men til at lægge planer i. Den bliver en slags indgang og bro til overgangen mellem barndommen og teenage-livet/voksenlivet.

3: Uddybning (18:30)

Indbruddet går godt, selvom den ældre dame er hjemme. Men magtforholdet uddybes af, at Sten deler de fleste penge mellem sig selv og Bjørn og kun giver Mulle en tier. Sten viser tydeligt, hvordan han behandler andre med sin ydmygelse af Mulle. Mulle har vundet en rokokopude til sommerfesten, og Sten har taget den. Mulle kan kun få den tilbage, hvis han æder en snegl. Da han har ædt sneglen, og kastet den op igen, får Sten det til at lyde som sjov og lokker med is for, at få Mulle med igen. Under hele scenen sidder Bjørn med ryggen til, og det er tydeligt, at han er i konflikt med sig selv. Han synes ikke om det, Sten gør ved Mulle, men han tør heller ikke sige fra. Da det er mest ulækkert, knalder han sin gren hårdt ned i gulvet, som om han vil til at gøre noget, men han har ikke modet.

Stens magt er for stor, og Bjørn går med ned for at få is. Bjørns konflikt med sig selv og manglende mod til at sige fra er omdrejningspunkt for ham resten af filmen.

4: Symbolsk scene (00:30:20 - 00:31:37)

Scenen, hvor Sten fodrer Zappa med levende guppyer. Scenen er fyldt med symbolik. Zappa som symbol på Sten, der æder/bruger de andre drenge. Sten, der udvælger, hvilken guppy, det nu skal gå ud over. Tvetydigheden i spørgsmålet til Bjørn: "Er du bange for ham?". Stens nydelse ved at se guppyen blive ædt.

Sten planlægger et overfald på slikmutter, så de kan få penge til at tage med Sverigesbåden og more sig. Bjørn prøver at slippe uden om overfaldet på slikmutter, ved at sige, han har ondt i maven. Det gør man ikke ustraffet, og Sten hærger Bjørns cykel, så han kan lære ikke at få ondt i maven. Mulle er med, men deltager ikke i hærværket. Afstraffelsen virker. Bjørn tør ikke andet end at deltage, men plages af dårlig samvittighed, hvilket ses i nogle flashback (00:42:15 - 00:43:00), da de er på vej hjem fra Sverigesbåden. Flashbackene får næsten gyseragtige undertoner af de hvinende violiner, som er underlægningsmusik. Bjørn nyder en sommer væk fra Sten, sin dårlige samvittighed og kæresten Kirsten. Han udforsker sin seksualitet sammen med købmandspigen. Sten derimod oplever en ydmygende sommer sammen med sine forældre, som ikke ser ham eller udviser nogen form for omsorg eller kærlighed. Det viser tydeligt, hvorfor Sten er en kold og kynisk person over for Bjørn og Mulle. Det har han lært af sine forældre, som opfører sig sådan over for Sten. Det rammes ind af moren, der siger: "du skal få lige hvad du vil have" (00:59:39) efter, at hun har afvist den middag, som Sten har lavet til hende, for at få hendes opmærksomhed eller anerkendelse. Hun giver ham overhovedet ikke det, han søger og har brug for: kærlighed.

5: Point of no return (01:01:12)

Ferien er slut, og Sten vender tilbage til Mulle og Bjørn med to nye venner Asger og Folke. Et par seje og hårde typer. De skal, som Sten siger "være de nye medlemmer af hulen, eller hvad vi skal kalde den". Hulen er væk som samlingspunkt. Enden af broen er nået, og de er kommet ind i voksenlivet. Mulle holder fast i barndommen lidt endnu og siger nej til at være med mere. "Han vil kun lege med biler," siger Sten. Bjørn tør ikke sige fra trods sin lyst til at afvise Sten, og det han står for. Det endelige point of no return er til kæledyrsdagen på skolen. Sten lukker Mulles fugl Gokke ud. Mulle bliver vred og konfronterer Sten, som spiller uskyldig og vil have Bjørn til at bakke ham op. Bjørn kan nu vælge at fortælle sandheden og støtte Mulle eller lyve for Stens skyld. Han tør endnu engang ikke sige fra, som hans kropssprog tydeligt viser, han har lyst til. Gokke er fløjet om bag et skab, og Sten klemmer fuglen ihjel mod væggen. Mulle opdager det og løber efter Sten og banker ham godt og grundigt. Et tydeligt signal til Bjørn om, hvad der skal til for at bryde med Sten, hvis man tør.

Tro, håb og kærlighed

Dansk film fra 1984 instrueret af Bille August efter Bjarne Reuters roman Når snerlen blomstrer. Filmen er en efterfølger til Zappa og foregår i begyndelsen af tresserne. Bjørn, som man mødte i Zappa (1983), er nu sytten år gammel og presses af omgivelserne til at forlove sig med Kirsten, der kommer fra et velhavende hjem. Han forelsker sig imidlertid voldsomt i den smukke Anna men mister hende efter, at hun er blevet gravid og har fået en illegal abort. Samtidigt følger man Bjørns ven den generte Erik. Eriks mor er alvorligt psykisk syg, men dette skjules for omverdenen af den autoritære far.

6: Konfliktoptræpning (01:08:40)

Bjørn har nu valgt Sten og banden. Men han har mistet Mulle, som ikke vil snakke med ham og Kirsten, som slår op med Bjørn, fordi han er blevet så underlig. Banden laver et indbrud, og Folke og Asger smadrer alt i huset, Bjørn opdager, at det er Stens fars nye hus. Så det er Stens hævn over faren, der forlod familien. Bjørn får det mere skidt og forsøger at snakke med sin mor, men hun lytter ikke. Sten hævner sig også på sin mor ved at skrue op for hendes ansigtssol, så hun bliver solskoldet. Afstanden mellem Sten og Bjørn bliver større og større i takt med, at Bjørn får det mere skidt. Det symboliseres af afstanden med de to til juleafslutningen på skolen (01:21:00 - 01:21:23). Det hele kulminerer, da de skal skaffe sprut til nytår, og købmanden bliver brutalt slået ned. Bjørn stikker af og er helt alene nu.

7: Klimaks (01:29:22)

Sten ringer og presser Bjørn til at komme over til nytårsaften. Sten har siddet alene hele aftenen og er ensom. Bjørn har ikke lyst til at være sammen med Sten og siger, at han ikke vil være med i banden mere. Sten ignorerer ham og snakker videre. Bjørn tager Zappa op af akvariet og kværker ham med sin sko. Det er et tydelig symbol på bruddet med den magt, Sten har haft over ham. Samtidigt er det også payback/payoff for kværkningen af Gokke, som afsluttede Mulles medlemskab af gruppen. Sten jagter herefter Bjørn ned i fabrikshallen, og Bjørn slår til sidst Sten med en skrue-nøgle. Bjørn forlader Sten blødende, og han ligger nu alene forladt af alle både far, mor og ven.

8: Udtoning (01:35:00)

Bjørn kommer hjem til sin lillebror. Han er lettet og græder lidt inden, de sammen ser på fyrværkeriet. Et symbol på, at han har valgt, at den irriterende lillebror er et bedre selskab end Sten.

Ovenstående kapitelinddeling er baseret på undervisningsmateriale fra CFU, Center for Undervisningsmidler Danmark. Se mere på <https://hval.dk/mitcfu/materialeinfo.aspx?idnr=C-FUFILM1070736&cfuid=5>

Bille August og Bjarne Reuter

De to samarbejdede også på en tredje filmatisering med Busters verden fra 1984. Bjarne Reuter skrev selv manuskriptet, der er baseret på hans børnebog af samme navn, og Bille August instruerede. Busters Verden udkom først som en tv-serie, men den blev senere klippet sammen til en spillefilm. Tv-serien har bl.a. været sendt på DR Ramasjang. Skolen, som Buster går på i filmen, er i virkeligheden Dyssegårdsskolen, der ligger i Gentofte.

SPØRGSMÅL

Filmen tegner tydelige personportrætter af de tre drenge Sten, Bjørn og Mulle. Hvordan er drengene forskellige og hvordan udvikler de sig i løbet af filmen?

Hvordan fremstilles de tre drenges forældre? Hvad er forskelle og ligheder mellem drengenes sociale baggrunde?

Filmen er bygget over bogen Zappa, men kan man se det? Er der forskelle på bogen og filmen?

Hvordan bruger filmen stilistiske effekter som lyssætning, beskæring, perspektiv, musik osv. til at fortælle historien?

ZAPPA SOM TEATERFORESTILLING

Teater Vestvolden er det første danske teater, der har lavet en teaterforestilling om Bjarne Reuters ungdomsklassiker Zappa.

Forestillingen er skrevet af dramatiker Thomas Markmann og tager afsæt i Bille Augusts filmatisering af bogen, som følger de tre drenge Bjørn, Mulle og Sten.

Men sceneudgaven af Zappa føjer et twist til fortællingen, for da vi møder de tre venner, er de ikke længere børn, men voksne mænd.

Forestillingen Zappa springer frem i tiden for at se, hvordan det er gået med drengene, så vi møder dem 40 år senere. Som modne mænd midt i livet. Hvordan husker de hinanden og de ting, der skete?

Højdepunkterne er der fra rovfisken i akvariet til rokokopuden og skovsneglen, når de tre mænd ser tilbage på det, de oplevede sammen, deres venskab og familier og frem til der, hvor de er i dag. Langsomt må de sande, at der er oplevelser, man måske aldrig vokser fra.

Zappa blev til og co-produceret i et samarbejde mellem Teater Masken i Nykøbing Falster og Teater Vestvolden Hvidovre i sæson 2014/15. Forestillingen er siden blevet genopsat ved flere lejligheder og har været på udsolgt Danmarksturné.

SPØRGSMÅL

Er der forskel på at opleve historien på skrift og iscenesat på film eller som en teaterforestilling?

Hvad er godt og måske mindre godt ved at læse historien i en bog?

Hvad er godt og måske mindre godt ved at se historien på en teaterscene eller som film?

DEN KUNSTNERISKE LEDER: DET UAFSLUTTEDE SLÆBER VI MED OS

Teater Vestvoldens teaterchef Stephan Pollner fik idéen til at opføre en teaterversion af Zappa.

” Zappa er en bog, der ramte mig, da jeg læste den som ung. Jeg er selv fra Brønshøj, så det var genkendelsens glæde og smerte, ja det var som at åbne en bog og se ud ad vinduet. Arbejderkvartererne, middelklassens områder. Brønshøj var meget delt op, men jeg legede både med arbejderbørnene og pustede pusterør med overklassens drenge, og havde den der midt-imellem- følelse, som også ligger i historien om Zappa.

Så da jeg vendte tilbage til bogen med tanke på scenen, så jeg for mig tre modne skuespillere, fordi de kan mestre hele registret fra ung til voksen. Fordi de kan udtrykke med krop, i mimik, i tale og i spil med hinanden, hvilke spor livet trækker hen over os. Ordets kraft og modenhed havde jeg lyst til at se på teatret. Jeg havde lyst til se, hvordan man som barn og ung bliver klædt på. Man kan så arbejde med sig selv, men bagagen har man jo. Så spørgsmålet er: hvad er det i virkeligheden for et miljø, man tager med sig? Inderst inde.

Det er jo en voldsom bog, og det er filmen også, historien er traumatisk, derfor mente jeg, at det kunne være spændende at se, hvordan det var gået de tre drenge. Og heldigvis syntes Bjarne Reuter også, at det var spændende. Jeg tror, at hvis man lægger låg på og ikke får bearbejdet oplevelserne, så kan det blive en tikkende bombe. Vi mennesker har brug for at afslutte noget – i stedet for blot at komme videre ved at vende ryggen til. Så det er en heksekedel, vi åbner op for på ny. Jeg håber, at publikum kommer til at sidde med følelsen af, at det er vigtigt, at man er bevidst om,

hvad man gør mod andre mennesker, hvilken rolle man spiller, hvilke handlinger man foretager eller undlader at foretage. For det har konsekvenser.

Og så synes jeg, at det er fedt at se en historie, der handler om venskaber, magt og mobning. Det er temaer, der spiller en stor rolle i de unges liv, og her bliver de skildret på en spændende, uhyggelig og isnende måde.

Som leder for Teater Vestvolden vil jeg rigtig gerne fortælle vores publikum, at vi står op hver dag og skriver historie. Alt, hvad vi vælger at foretage os, bliver en fortælling, der også handler om de fællesskaber, som vi er en del af. I Zappa bliver Bjørns grænser mere og mere overskredet. Han bliver det tavse vidne, der må ud af det net, som han er spundet ind i. Men som må helt ud til kanten, før han reagerer.

Teatret kan jo vise det indre drama i en her og nu oplevelse. Teater er, som om vi er samlet omkring et lejrbræt, hvor publikum lytter og ser, men også er en stor medspiller omkring den stemning, der opstår. Derfor giver det ikke den store mening at få fortalt om, hvilken oplevelse andre har haft en anden aften. Teatrets rum forandres, fordi publikum er medskabende, fordi publikum kan påvirke nuet. Filmen er lavet, teater opstår og genopstår hver gang. Teater er et møde.”

INSTRUKTØREN: PUBLIKUM SKABER DE KONKRETE BILLEDER

Kamilla Bach Mortensen er instruktør og har stået for iscenesættelsen af Zappa som teaterforestilling.

” Til denne forestilling begyndte jeg mit arbejde som instruktør med at læse romanen Zappa og Bjarne Reuters andre bøger om Bjørn. Bøgerne gav mig en fornemmelse for tiden, tonen, omgangsformen, stilen, humoren og sproget. Jeg har stor respekt for Bjarne Reuter, og det er en vældig udfordring at sætte hans historie i spil og forbinde det med vores – teatrets kunstneriske proces.

Selve historien Zappa gjorde mig fuldstændig rædselsslagen og mindede mig om, hvor hårdt det er at være ung. Hver dag handler om at overleve, verden er en jungle, som man må manøvrere i. Det er virkelig en barsk skildring og barske billeder af de tre drenge, der bliver venner og danner en bande, hvor de kommer længere og længere ud i kriminalitet. ”Så sig dog fra”, tænkte jeg gang på gang, når Sten forfører og manipulerer.

Til instruktørens arbejde hører også at være med til at vælge skuespillere og scenograf. I god tid inden prøverne udarbejder jeg et koncept, og ud fra det udformer scenografen og jeg det sceniske rum, de fysiske rammer, som handlingen udspiller sig i, og som skuespillerne agerer i. Hertil kommer i denne forestilling samarbejdet med dramatikeren Thomas Markmann, der har omsat historien til teater, altså udviklingen af en helt nyskrevet tekst.

I prøveperioden fra læseprøve til premiere krydses mit forberedelsesarbejde med det spændende og uforudsigelige, som opstår, når kunstnere arbejder sammen. Teatret er jo en kollektiv arbejdsplads, hvor det hele skal smelte sammen til den forestilling, som vi viser publikum. Derfor er det også en del af instruktørens job at samle trådene og sørge for, at der rent faktisk bliver premiere.

Under prøverne er det vigtigt at udforske tekstens univers. Er det realisme, er det absurd teater, er det

fortælleteater, er der rolleskift osv. Det har stor betydning for f.eks., hvordan skuespillerne bevæger sig på scenen. Instruktøren laver et arrangement, dvs. en slags koreografi over, hvordan skuespillerne står og går og spiller sammen. I Thomas Markmanns dramatisering taler personerne ofte i 3. person ental, og det betyder, at man ikke kan lave en spilledscene som f.eks. på film. Det betyder også, at vi – i modsætning til en film – ikke viser en hule, slikmutteres kiosk, en skovsne, osv. Vi er i et afskrælet rum med skiftende situationer og tidsplaner. Så det stiller krav til skuespillernes evne til levendegøre sted, situation og handlinger, så publikum udfylder ”hullerne”.

De tre drenge spilles af tre voksne skuespillere. Handlingen foregår dels i 60'erne, da drengene var 13-14 år, dels i dag, hvor de er ældre mænd. Men selv om de er voksne, er det stadig historien om dengang, med samme følelse af, at livet er svært og uoverskueligt og til tider ensomt. Vi har alle været der og kan genopleve, hvordan vi holdt vejret, hvordan vi var med i pinlige episoder, som vi gerne ville lægge bag os. Men som ikke desto mindre har været med til at forme os. Kan vi bruge de erfaringer konstruktivt, er der også håb for os. Når vi er ældre. Når vi er unge.

Så selv om Sten, Bjørn og Mulle spilles af modne skuespillere, er det mit håb, at alderen ophæver sig selv i forestillingen.”

SPØRGSMÅL

Voksne mænd spiller de tre drenge i Zappa, og instruktøren siger, at det er hendes håb, at alderen ophæver sig i forestillingen. Lykkedes det?

Hvad betyder det for historien, at de tre drenge spilles af voksne?

Hvorfor tror du, at man i teaterforestillingen havde valgt at møde de tre drenge som voksne?

SCENER FRA ZAPPA

EN NY START

Bjørn træder frem.

BJØRN

Jeg havde engang en drøm om at livet ville blive en lang frydefuld rejse. At man hver morgen ville vågne med et stort smil om munden, og tænke hvor er det fantastisk at vi overhovedet er til. Og hver aften ville man kigge op på stjernerne, og forsvinde ud i uendelighedens tankestrøm. Og man ville udse sig en bestemt stjerne og kalde den sin lykke stjerne, og blodet ville bruse lidt kraftigere. Og langsomt ville op og ned bytte plads og ens tanker ville vælte rundt mellem fortid og fremtid. Som stylder på en knoldet jord. Og ily af mørket og med aftenduggen i næseborene, ville man begynde at falde. Falde ud imod sin lykke stjerne. Tyngdeloven ville slippe sit tag i én. Og pludselig ville man forstå de Sorte Huller og Supernovaernes ensomhed. Og det hele ville lige pludselig give mening på en eller anden absurd måde.

Pause.

Og så er det man vågner. Opdager man har rundet de 60 og intet helt blev som man forestillede sig det. Og man svinger panisk de gamle ben ud af sengen og kommer til at vælte sit vandglas så det smadrer. Sådan startede min dag i dag, den sidste dag i året.

Det er nytårsaften. Dronningen har lige holdt sin Nytårstale. Hun sad med friske blomster på bordet og talte om forråelsen af vort samfund. Om hensynsløsheden og volden. Men også om hvordan vi må stå sammen, som mennesker og samfund, imod denne udvikling. Hvordan vi skal lære af fortiden og tro på fremtiden.

Pause.

Jeg beslutter mig for at gå en lille tur, inden vi skal spise. Bare ned til mosen en tur.

Han begynder at gå.

Jeg ved godt at det er lidt fjollet, med de her nytårsfortsætter, men altså. Jeg har sgu lyst til at gøre status. Jeg har lyst til at hoppe ned fra stolen og begynde på ny. Børste gamle drømme af. Finde en ny lykke stjerne og/

Pludselig er det som om han træder i noget. Lyden af noget der splatter ud under hans fod, virker overdimensioneret høj. Han standser op. Kigger ned. Sten slukker lyset, så kun et akvarie lyser op, og går i gang med at hælde et par drinks op.

STEN

Så er der drinks.

Sten vender sig om imod Bjørn. Rækker ham drinken.

STEN

Er der noget galt?

BJØRN

Sten?

STEN

Ja Bjørn? Noget du vil sige?

16

BJØRN

Uden at se på ham, kører jeg højre fod langsomt rundt.

En overdimensioneret lyd af noget der bliver kvast og mast.

STEN

Du ser helt forkert ud i hovedet.

BJØRN

Og så går jeg. Forbi morens værelse, gennem atelierstuen, ud i entreen. Og præcis der rammer lyden mig af -

Lyden af et glas der tabs og bliver knust imod gulvet.

DRØMMEN OM EN FISK

Sten træder frem.

STEN

Da jeg var dreng havde jeg en fisk.

Det var en Cichlide. Jeg kaldte den Zappa. Det var en rovfisk. En meget meget smuk én, som jeg havde fået af min far, og som gik på 500 l. helt for sig selv. Mørkebrun, næsten sort, med 3 lysere tværbånd, og dækket med røde og hvide prikker over det hele. Hos den her art er det, ligesom med menneskene, de unge der er de smukkeste. Når de bliver ældre - de kan vel blive op til 6 - 7 år gamle - bliver de mere grove og falmede i farverne. Men så gammel blev Zappa ikke.

Det er nytårsaften og jeg sidder på et hotel i Zürich. Jeg har lige lavet mig en drink. En dry martini. Og gæsterne inde ved siden af har sex.

Dæmpede sex-lyde fra inde ved siden af.

I Sandhed, en ung Pige er og bliver dog naturens og hele tilværelsens mening. Kun ærgerligt, at denne herlighed varer så kort. Hvem var det der sagde det? Hun sidder på mit skød, hendes arm slynger sig blød og varm om min hals. Hendes barm er blændende hvid som sne, så glat, at mit øje ikke kan hvile derpå. Hun kysser mig ubestemt, som himlen kysser havet. Nej, jeg kan ikke huske det.

Nå! Klokken er 18.55. Folk er nok så småt ved at gå til bords derhjemme. Jeg nøjes med den her. Skål. Skål for Zappa.

Sex-lydene inde ved siden af begynder igen. Sten kigger opgivende ud.

Mulles nytårstale

Mulle slår på glasset og rejser sig. Han har et fint jakkesæt på.

MULLE

Det er nytårsaften. Vi har sat os til bords, familie og venner, og jeg har rejst mig for at sige et par bevingede ord.

Et engageret og lettere overrislet selskab, giver lyd fra sig.

MULLE

For lige nøjagtig mange år siden, hørte jeg kong Frederik den 9.'s nytårstale. Han talte om hvor godt det gik for Danmark og hvordan Danmark skulle bidrage til virkeliggørelsen af en verden, der byggede på respekten for det enkelte menneske. Og hvordan vores ansøgning om optagelse i De europæiske fællesskaber, var en del af hele det projekt. Paradoksalt nok holdt vi ikke nytårsaften, det år. Hvorfor jeg selvfølgelig husker den meget tydeligt. Mor havde ellers købt ind og det hele, men gæsterne aflyste i sidste time. Og så synes min far det var fråds at fyre det hele af, bare på os. Så sad de bare der og så fjernsyn hele aftenen. Og jeg lovede mig selv, at hvis jeg en dag fik min egen familie, så skulle både jul og nytår være hellig. Så skulle der fanden-gale-mig ikke mangle noget. Er der nogen der mangler noget?

Selskabet er tilfreds.

Jeg kan ikke høre jer?

Selskabet mangler bestemt ikke noget.

Og skal vi så kyle de her sorte svin ned?

Han løfter sit glas, med noget tykt sort stads.

MULLE

Skål for satan. Skål for det forbandede fællesskab.

Han kigger ned i glasset. Tøver. Lyden af en skovsnegl der bliver spiddet. Lyden virker overdimensioneret høj og minder påfaldende om lyden, da Bjørn trådte i noget. Sten træder ind foran ham.

STEN

Prøv og se Mulle.

Mulle kigger op. Ser lige ind i Stens ansigt.

STEN

Hvis du nu æder den her skovsnegl -

Mulle kigger ned i glasset igen.

STEN

Du vil jo gerne være med i hulen, ik' Mulle?

Mulle kigger op igen.

MULLE

Man kan sgu da ikke æde sådan én.

STEN

Kom nu, Mulle.

Mulle kigger forvirret rundt efter hjælp.

MULLE

Bjørn.

STEN

Kom nu. Det hele skal ned.

Kigger ned i glasset igen.

MULLE

Bjørn. BJØRN.

GRUPPEPRES / SUNDE FÆLLESSKABER

Alle husker Zappa for blandt andet scenen med skov-sneglen, hvor Sten lokker Mulle til at overskride sin egen grænse, og Bjørn stiltiende ser på som medløber.

Vi mennesker har et medfødt behov for at tilhøre en gruppe. Og med det følger påvirkningen af gruppepres.

Gruppepres er den direkte indflydelse på mennesker fra jævnaldrende eller effekten på et individ, der bliver opmuntret og ønsker at følge deres jævnaldrende ved at ændre deres holdninger, værdier eller adfærd for at være i overensstemmelse med dem, der påvirker gruppen eller individet.

En person behøver ikke være medlem eller søge medlemskab af en gruppe for at blive påvirket af gruppepres. Gruppepres kan finde sted både i såkaldte medlemsgrupper - hvor enkeltpersoner er "formelt" medlemmer (såsom politiske partier, fagforeninger, skoler) – og i kliker, hvor medlemskab ikke er klart defineret.

Gruppepres tæller også digitale interaktioner, hvor de sociale medier giver anledning til nye muligheder for både unge og voksne til at indgyde og / eller opleve pres hver dag.

Definition af en generel gruppe

En psykologisk gruppe er ethvert antal mennesker, som 1) fungerer med hinanden, 2) er psykologisk opmærksomme på hinanden og 3) betragter sig selv som en større gruppe (Kilde: Wikipedia).

Gruppepres viser sig ofte ved følgende adfærd:

- Irritabel adfærd
- Voldsom adfærd der ikke kendetegner barnet
- Stofmisbrug
- Depression
- Pludselig ændring i opførsel, adfærd eller synspunkter

Maslows behovspyramide

Abraham Maslow, amerikansk psykolog, opfandt behovs- og motivationsteorien, også kaldet behovspyramiden. Maslow beskriver menneskers behov for at tilhøre en gruppe og forklarer, at mennesket har nogle basale behov, som det skal have tilfredsstillet (se pyramiden). Når de to primære behov er dækket for føde, vand, tøj og social og økonomisk tryghed, så kommer behovet for at tilhøre en gruppe, modtage og give kærlighed, føle tilknytning og danne venskaber. Maslow går endda så lang som til at hævde, at mennesker gør alt for at tilhøre en gruppe, og at man hellere vil tilhøre en dårlig gruppe, end ikke at tilhøre en gruppe.

Inklusion og eksklusion

Psykologerne Baumeister & Leary har gennemgået empiriske undersøgelser vedrørende menneskers behov for at tilhøre en gruppe og konstaterer i lighed med Maslow, at behovet er grundlæggende:

“Existing evidence supports the hypothesis that the need to belong is a powerful, fundamental, and extremely pervasive motivation.”

(Læs hele undersøgelsen [her](#).)

Ifølge de to forskere er mennesker parat til at gå langt over grænsen for at blive accepteret og for at være del af et fællesskab. Behovet for at tilhøre en gruppe er en så stor motivation for vores selvtilid, at hvis det bliver tomt, har vi et stort behov for at fylde det op igen.

Gruppepres blandt unge

Ungdommen er det tidspunkt, hvor en person er mest modtagelig for gruppepres, fordi jævnaldrende bliver en vigtig indflydelse på adfærd i ungdomsårene, og gruppepres er blevet kaldt et kendetegn for teenagers oplevelse. Børn, der går ind i denne periode i livet, bliver for første gang opmærksomme på de andre mennesker omkring dem og indser vigtigheden af opfattelse i deres interaktion.

I socialpsykologien anvender man konformitet om et mere eller mindre skjult gruppepres, der får det enkelte medlem til at tilpasse sig gruppens normer og holdninger, hvilket ses udtalt hos unge med hensyn til stil, smag, udseende, ideologi og værdier. Betydningen af jævnaldrende falder, når de kommer ind i voksenalderen.

Den gode og den dårlige gruppepres

I bogen "Adolescent Peer Pressure (Gruppepres blandt unge)" fremgår, at: "Den stærke gensidige påvirkning blandt jævnaldrende er en normal, nødvendig og sund del af et ungt menneskes udvikling."

Gruppepres kan have positive virkninger, når unge presses af deres jævnaldrende mod positiv adfærd, såsom frivilligt arbejde til velgørenhed eller udmærkelse inden for skole, uddannelse eller fritidsaktiviteter.

Men gruppepres kan også have negative konsekvenser, hvis ens adfærd bliver påvirket i en usund retning for at opnå gruppens accept. Gruppepres er ofte forbundet med episoder af unges risikovillighed, fordi disse aktiviteter ofte forekommer i selskab med jævnaldrende. Tilknytning til venner, der udøver risikoadfærd, har vist sig at være en stærk forudsigtelse for en teenagers egen opførsel.

Vennernes påvirkninger

Det amerikanske studie "Adolescents' perceptions of friends during substance abuse treatment", som bygger på dybdegående interviews med 12 unge med misbrugsproblematikker som hashafhængighed, alkohol og stoffer som heroin, amfetamin m.m., har vist, at misbrugende venner udøver en negativ betydning for unges evne til ikke at forbruge stoffer og alkohol, da vennerne kan overtale misbrugende unge til ikke at søge behandling. Da de unge ønsker at få accept fra vennerne, kan dette afholde en ung fra at søge behandling.

Kilder: Wikipedia: en.wikipedia.org/wiki/Peer_pressure
Socialstyrelsens Vidensportal: vidensportal.dk/temaer/misbrug/betydning-af-venner-og-netvaerk-i-forhold-til-tilbagefald-til-misbrug

” En aften henne i klubben, spurgte Piet mig, om jeg nogensinde havde prøvet et trip. Jeg sagde: 'Naturligvis!' Jeg havde hørt meget om lsd, som de kaldte syre eller trip... Piet sagde: 'Men du vil altså prøve? På lørdag får jeg ægte trips. Du kan få af mig.' Jeg glædede mig til den lørdag. Når jeg havde taget lsd, hørte jeg virkelig til blandt de andre...

Citat fra bogen "I morgen er det slut" udgivet på Haase Forlag.

Læs om Idas oplevelser om at sige nej til alkohol i debatindlægget fra Politiken: [politiken.dk/debat/art5526177/Jeg-drikker-mig-fuld-for-at-undgå-skænderier-med-mine-venner](https://politiken.dk/debat/art5526177/Jeg-drikker-mig-fuld-for-at-undga-skanderier-med-mine-venner)

SPØRGSMÅL

Hvorfor vil man gerne være en del af en gruppe?

Har du nogensinde gjort noget for at blive del af en klike eller gruppe, du så op til?

Har du gjort noget for at beholde din plads i en gruppe?

Har du oplevet gode ting ved gruppepres?

Har du oplevet negative ting ved gruppepres?

Har du oplevet at have gjort noget, som du inderst inde ikke havde lyst til, men som du valgte at gøre, fordi dine venner gjorde?

De tre venner Bjørn, Mulle og Sten kommer fra vidt forskellige baggrunde eller samfundslag. Sten er fra overklassen, Bjørn fra middelklassen og Mulle fra arbejderklassen.

Ud fra personers uddannelse, position på arbejdsmarkedet og indkomst kan man inddele danskerne i fem klasser:

- En overklasse
- En højere middelklasse
- En middelklasse
- En arbejderklasse
- En gruppe langvarigt uden for arbejdsmarkedet

Overklassen

Overklassen udgør omkring 43.000 personer. Det svarer til 1,7 procent af den 18-59-årige befolkning i Danmark. En person i overklassen tjener i gennemsnit 2,3 millioner kroner om året før skat, og det forudsætter en indkomst på over 1,2 millioner kroner at være med i den eksklusive klub, vi kalder overklassen.

Overklassen er vokset kraftigt over de seneste årtier i takt med, at indkomstuligheden er steget. Deres familier udgør nu 3,4 procent af familierne i det danske klassesamfund. Børn, der fødes ind i overklassen, har samtidig de bedste kort på hånden helt fra livets start. De har en højere fødselsvægt, og de trives i skolen blandt klassekammerater, der ligner dem selv. De får de højeste afgangskarakterer, og de ender langt oftere selv i overklassen som voksne, end deres jævnaldrende.

Den højere middelklasse

Den højere middelklasse består af akademikere og højtlønnede specialister. I alt består klassen af 350.000 personer. Det er den klasse, der har oplevet den kraftigste vækst over de seneste årtier som følge af, at flere og flere tager en lang videregående uddannelse, mens stigende indkomstulighed også har betydet en stigning i

antallet af personer tilhørende den højere middelklasse. Den højere middelklasse ligner på en række områder overklassen. De to klasser udgør tilsammen eliten.

Sammenlignet med overklassen har den højere middelklasse ikke de samme økonomiske muskler og samme økonomisk kapital. Til gengæld har den kulturel kapital, som tydeligt kommer til udtryk, når man betragter børnenes skolegang. Deres trivsel, testresultater og afgangskarakterer peger i samme retning. Halvdelen af børnene fra den højere middelklasse gennemfører en lang videregående uddannelse som voksne.

Middelklassen

Middelklassen består af beskæftigede, der har en mere almindelig indkomst og oftest en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Det gælder for eksempel pædagoger, folkeskolelærere, sygeplejersker, selvstændige og personer med ledelsesansvar. Middelklassen består af 630.000 personer. Dermed udgør de hver fjerde person i klasserne.

Middelklassen placerer sig på en lang række socioøkonomiske markører midt i klassesamfundet, hvad enten det gælder indkomst, formue, børnenes skolepræstationer, social arv, sundhedstilstand eller bolig. Middelklassen skiller sig dog ud i forhold til de andre klasser målt på beskæftigelse. 42 procent af middelklassen er offentligt ansat. Det er den højeste andel blandt klasserne. Her arbejder middelklassen typisk inden for undervisning, sundhed og sociale institutioner.

Arbejderklassen

I arbejderklassen indgår de faglærte og ufaglærte arbejdere. De er den suverænt største gruppe i det danske klassesamfund, hvor fire ud af ti er i arbejderklassen. Men det er faktisk langt færre end før i tiden. Skruer vi tiden tre årtier tilbage var det seks ud af ti, der tilhørte arbejderklassen.

I kraft af sin størrelse favner arbejderklassen bredt på tværs af arbejdsmarkedet. Det er industriteknikeren, håndværkeren, social- og sundhedsassistenten, chaufføren, butiks- eller rengøringsassistenten – for bare at

nævne et par stykker. Arbejderklassen indeholder derfor også store forskelle, da spændet mellem faglærte og ufaglærte arbejdere målt på indkomst og jobsikkerhed er blevet større med tiden.

Hvor arbejderklassen tidligere var bredt repræsenteret på tværs af landet og særligt vest for København, er arbejderne nu kommet i mindretal i og omkring de store byer.

Uden for arbejdsmarkedet

Der er en gruppe af mennesker, der befinder sig langvarigt uden for arbejdsmarkedet, og som derfor hverken indgår i overklassen, den højere middelklasse, middelklassen eller arbejderklassen. I dag er hver femte i den arbejdsdygtige alder uden for arbejdsmarkedet i størstedelen af året og er samtidig ikke under uddannelse. Det svarer til godt en halv million personer.

Opgjort på familier er det 13 procent, der befinder sig langvarigt uden for arbejdsmarkedet. For børnene i disse familier, er der tale om svære opvækstvilkår. Det kan ses på præstationerne i skolen og senere i voksenlivet. Knap hver tredje af børnene selv ender langvarigt uden for arbejdsmarkedet.

Stadig stor forskel på livet og vilkårene i de forskellige klasser

Det danske samfund har undergået store forandringer siden midten af det 20. århundrede. Danmark er ikke det klassesamfund, det var for 50 eller 100 år siden. Fra 1985 til 2019 er middelklassen (inklusive den højere middelklasse) vokset markant – fra omkring 23 til 39 procent. Der er også langt fra det forhutlede proletariat, der knoklede dagen lang på fabrikkerne i industri-samfundet, til nutidens moderne arbejder med egen fladskærm og bil. Men selv om meget har ændret sig, er der stadig stor forskel på livet og vilkårene i de forskellige klasser. Undersøger man f.eks. danskernes sundhed, boligforhold, indkomster, uddannelse, arbejdsmiljø og kriminalitet, vil man se, at Danmark i høj grad stadig er et klassesamfund i dag.

Kilde:

klaseskel.dk har udarbejdet undervisningsmateriale om social differentiering og klasseforskelle i Danmark. Besøg hjemmesiden og læs mere om, hvad der karakteriserer de forskellige klasser i Danmark.

Definition af klasserne

Overklasse

Tjener over tre gange så meget som den typiske indkomst (i 2019 er det 1,2 millioner kroner).

Eksempler: direktør/topleder, overlæge, finansanalytiker, advokat, kommunaldirektør, it-konsulent

Højere middelklasse

Tjener mellem to og tre gange så meget som den typiske indkomst (i 2019 mellem 800.000 kroner og 1,2 millioner kroner).

Eksempler: ingeniør, gymnasielærer, softwareudvikler, læge, jurist, specialist/vidensarbejder

Middelklasse

Tjener under det dobbelte af den typiske indkomst (i 2019 under 800.000 kroner).

Eksempler: murermester, folkeskolelærer, sygeplejerske, pædagog

Arbejderklasse

Personer med erhvervsfaglig uddannelse, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.

Ufaglærte, der ikke indgår i en af de øvrige klasser.

Eksempler: industritekniker, tømrer, lastbilchauffør, sosu-assistent

Langvarigt uden for arbejdsmarkedet

Personer der er uden for arbejdsmarkedet mere end 4/5 af året.

Eksempler: førtidspensionist, kontanthjælpsmodtager

*Studerende indgår ikke i klasseopdelingen.

Kun personer i aldersgruppen 18-59 år er med i klasseopdelingen.

SPØRGSMÅL

Hvordan kan man se, at drengene i Zappa kommer fra forskellige samfundslag?

Hvem af drengene identificerer du dig mest med og hvorfor?

Tænk dig selv 15 år frem. Hvilken klasse tilhører du? Hvilken uddannelse har du? Hvilket job har du? Og hvad tjener du?

FORESTILLINGSANALYSE

Første indtryk af forestillingen

- Hvad havde du forventet?
- Hvordan reagerede du?
- Hvordan reagerede det øvrige publikum?
- Hvad var det bedste øjeblik?
- Hvilke scener kunne du bedst lide?
- Hvilke billeder fra forestillingen kan du stadig huske?

Forestillingens tematiske sammenhænge

Handling:

- Hvad handler forestillingen om?

Plot:

- Hvad er historiens plot/konflikt?

Tematikker:

- Hvilke temaer bliver belyst i forestillingen?
- Beskrivelse af forestillingen

Genre:

- Hvordan kan spillestilen karakteriseres? (naturalistisk skuespil, cirkusagtig, mimisk, ballet, pantomime, danse- præget/kropsligt)
- Hvordan foregik rolleskiftene?
- Hvordan spillede de i forhold til hinanden?
- Hvordan var deres kropssprog, stemmebrug, gestik (arm- og håndbevægelser) og mimik (ansigtsbevægelser)?
- Hvilke skuespillere synes du var gode? Hvorfor?

Scenografi:

- Hvordan ser scenografien ud?
- Hvordan ser scenen ud?
- Hvordan er rummet indrettet? (farver, materialer, ting på scenen, kostumer).
- Hvorfor tror du, at scenografen har valgt at lave scenografien lige præcis sådan?
- Hvad vil han gerne vise?

Lys:

- Hvordan ser lyset ud? Hvordan bruges lyset?
- Hvilke forskellige stemninger er lyset med til at skabe?

Lyd:

- Hvilke lyde er der brugt i forestillingen? (tale, musik, effektlyde etc.).
- Hvilken stemning er lydene med til at skabe?

Forestillingens samfundsrelevans

Perspektivering:

- Hvordan kan forestillingen spejles i forhold til det samfund, vi lever i?

Nødvendighed:

- Hvorfor tror du, at Teater Vestvolden har valgt at lave forestillingen?

Budskab:

- Hvad fik forestillingen dig til at tænke over?
- Hvilken mening/budskab får du ud af forestillingen?

PRAKTISKE OPLYSNINGER

VEJVISER

Følgende busser kører alle til Teater Vestvolden:
Bus 132, 200S kører alle ad Hvidovrevej.

Når man så står af bussen ved Hvidovre Rådhus, tjå så er der 15 meter til teatret, som ligger i Kulturhus Risbjerggård.

Med S-tog kører I til enten Hvidovre Station eller Friheden Station og hopper derefter på bus 200S eller bus 132, der kører ca. hver 5 minut.

Det tager ca. 30 min. med S-tog og bus fra København til Teater Vestvolden.

UNDERVISNINGSMATERIALER

Undervisningsmateriale til Teater Vestvoldens forestillinger kan downloades gratis på teatervestvolden.dk.

FAKTA

BILLETRESERVATION

www.teatervestvolden.dk

Mail: post@teatervestvolden.dk

Telefon: 36772300
(hverdage kl. 10-15)

Teater Vestvolden
Høvedstensvej 49
2650 Hvidovre

Billetter 40 kr.

Er I min. 6 unge under 25 år, der går i teatret sammen, kan I købe billetter til 40 kr. pr. stk. Den såkaldte T40-ordning henvender sig til skoler og uddannelsessteder med unge under 25. Kort og godt betyder T40, at en billet til Teater Vestvolden kun koster 40 kr. per elev i en klasse med min. seks personer under 25 år!